

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2017 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Beata Stachowiak

Sędzia SO Piotr Jarmundowicz (spr.)

: Sędzia SR del. Magdalena Zdrzałka - Szymańska

SS

Protokolant: Wojciech Langer

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2017 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa G. P., J. P. i T. P.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Oleśnicy

z dnia 25 kwietnia 2016 r.

sygn. akt I C 207/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

„1. zasądza od strony pozwanej (...)

(...) S.A. w W. na rzecz powódki G. P. kwotę 18.051,90 zł (osiemnaście tysięcy pięćdziesiąt jeden złotych 90/100 gr.) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwot:

- 16.959,90 zł od dnia 11.04.2010 r. do dnia zapłaty,

- 525,00 zł od dnia 02.12.2010 r. do dnia zapłaty,

- 567,00 zł od dnia 10.03.2012 r. do dnia zapłaty,

oddalając powództwo w pozostałym zakresie;

2. zasądza od strony pozwanej (...)

(...) S.A. w W. na rzecz powódki J. P. kwotę 7.600,00 zł (siedem tysięcy sześćset złotych 00/100 gr) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11.04.2010 r., oddalając powództwo w pozostałym zakresie;

3. zasądza od strony pozwanej (...)

(...) S.A. w W. na rzecz powoda T. P. kwotę 9.100,00 zł (dziewięć tysięcy sto złotych 00/100 gr.) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11.04.2010 r., oddalając powództwo w pozostałym zakresie;

4. nakazuje powodom, aby uiścili solidarnie na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Rejonowy w Oleśnicy) kwotę 1.591,25 zł, a stronie pozwanej, aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Rejonowy w Oleśnicy) kwotę 3.588,58 zł tytułem wydatków poniesionych w sprawie;

5. zasądza od strony pozwanej solidarnie na rzecz powodów kwotę 1.365,91 zł tytułem kosztów postępowania;”

II. pozostałym zakresie apelację oddala;

III. zasądza solidarnie od powodów na rzecz strony pozwanej kwotę 4.247,00 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Piotr Jarmundowicz SSO Beata Stachowiak SSR del. Magdalena Zdrzałka - Szymańska

Sygn. akt II Ca 1757/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Oleśnicy w punkcie I zasądził od strony pozwanej (...) S.A. w W. na rzecz powódki G. P. kwotę 29.864,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi co do kwot: 19.589,50 zł od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty, 8.925,00 zł od dnia 2 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty, 1.350,00 zł od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; w punkcie II zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki G. P. kwotę 4.911,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w punkcie III zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki J. P. kwotę 9.400,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi co do kwot: 7.600,00 zł od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty i od 1.800,00 zł od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; w punkcie IV zasądził od pozwanej na rzecz powódki J. P. kwotę 1.687,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w punkcie V zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda T. P. kwotę 10.900,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi co do kwot: 9.100,00 zł od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz 1.800,00 zł od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; w punkcie VI zasądził od pozwanej na rzecz powoda T. P. kwotę 2.962,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; w punkcie VII nakazał stronie pozwanej aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Rejonowy w Oleśnicy) kwotę 5.179,83 zł tytułem opłaty sądowej oraz poniesionych wydatków w sprawie.

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie o następująco poczynione ustalenia faktyczne:

W dniu 19 lutego 2010 r. w miejscowości P. gm. D. kierowca samochodu osobowego marki V. (...) o nr rej. (...) naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i doprowadził do wypadku komunikacyjnego, w którym obrażeń ciała doznali: jadąca samochodem osobowym powódka wraz z dwójką dzieci tj. J. i T.. Sprawca zdarzenia został ukarany mandatem karnym. Sprawca był ubezpieczony od OC u strony pozwanej. Natychmiast po zdarzeniu Karetka Pogotowia przetransportowała powodów do Szpitala im. (...) we W. gdzie wykonano wszystkie badania i udzielono pomocy medycznej. W następstwie przeprowadzonych badań stwierdzono u powodów rozliczne obrażenia wymagające długotrwałego leczenia.

G. P. w wyniku w/w wypadku doznała następujących obrażeń: uraz głowy z chwilową utratą przytomności, uraz kręgosłupa szyjnego, łokcia lewego i kolana prawego. Zalecono aparat na goleń i udo oraz dalsze leczenie u ortopedy i neurologa. Powódka kontynuowała leczenie u ortopedy i neurologa. Powódka konsultowana była także u laryngologa w związku z szumami usznymi. Biegli w zespołowej opinii ortopedyczno - neurologicznej stwierdzili u powódki 17 % uszczerbek na zdrowiu w związku z w/w wypadkiem i stwierdzili, że skutkuje on do chwili obecnej częstymi bólami i

zawrotami głowy, zespołem nerwicowo - lękowym, dolegliwościami bólowymi kręgosłupa szyjnego z ograniczeniem ruchomości biernej i czynnej. Ponadto utrzymują się bóle stawu łokciowego lewego z bólowym ograniczeniem ruchów pronacyjno - supinacyjnych oraz dolegliwości stawu kolanowego prawego z cechami niestabilności przyśrodkowej. Biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) stwierdziła u powódki 3 % uszczerbek na zdrowiu stwierdzając równocześnie, iż powódka doświadcza niepokoju okresowo i pojawia się on nie tylko w sytuacjach ściśle związanych z okolicznościami traumy. Okresowo występuje niepokój i koszmary senne. Kolejna biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) stwierdziła u powódki 5 % uszczerbek na zdrowiu z powodu stresu pourazowego.

Powódka G. P. z powodu skręcenia kręgosłupa szyjnego oraz ogólnych potłuczeń przez 1 miesiąc wymagała codziennej 3 - godzinnej opieki i pomocy ze strony osób najbliższych, którą świadczyli mąż powódki M. P.. W związku z wypadkiem z dnia 19.02.2010 r. powódka poniosła koszty leczenia w wysokości 6.589,50 zł związane z wizytami i badaniami lekarskimi, rehabilitacją, kupnem sprzętu rehabilitacyjnego oraz zakupem leków, a także koszty dojazdu do placówek medycznych.

T. P. w wyniku w/w wypadku doznał następujących obrażeń: ogólne potłuczenia i uraz podudzia prawego bez utraty przytomności, nie był hospitalizowany zalecono dalsze leczenie u ortopedy. Powód kontynuował leczenie u ortopedy. Powód przez kilka miesięcy był zwolniony z zajęć w - f. Powód był objęty opieką PZP. Biegli w zespołowej opinii ortopedyczno - neurologicznej stwierdzili u powoda 4 % uszczerbek na zdrowiu w związku z w/w wypadkiem i stwierdzili, że skutkuje on do chwili obecnej zespołem nerwicowym, dolegliwościami bólowymi z nieznacznie zaznaczonymi cechami niestabilności bocznej stawu kolanowego prawego, stawu skokowego prawego oraz dolegliwościami bólowymi kręgosłupa piersiowo - lędźwiowego. Biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) stwierdziła u powoda 1 % uszczerbek na zdrowiu stwierdzając równocześnie, iż powód doświadcza okresowo niepokoju i występują u niego koszmary senne. Kolejna biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) nie stwierdziła u powoda uszczerbku na zdrowiu z powodu stresu pourazowego. Powód T. P. z powodu następstw wypadku przez 1 miesiąc wymagał codziennej 4 - godzinnej opieki, którą świadczył jego ojciec M. P..

J. P. w wyniku w/w wypadku doznała następujących obrażeń: uraz głowy bez utraty przytomności, uraz łokcia lewego i podudzia prawego. Hospitalizowana była w okresie od 19.02.10 r. - 22.02.10 r. Powódka kontynuowała leczenie u ortopedy, przez pół roku była zwolniona z zajęć w - f. Powódka była objęta opieką PZP. Powódka przeszła rehabilitację, leczona w ośrodku (...) w U. i sanatorium w C.. Biegli w zespołowej opinii ortopedyczno - neurologicznej stwierdzili u powódki 5 % uszczerbek na zdrowiu w związku z w/w wypadkiem i stwierdzili, że skutkuje on do chwili obecnej dolegliwościami bólowymi stawu kolanowego i podudzia prawego, stawu łokciowego lewego oraz bólami i zawrotami głowy, kręgosłupa piersiowo - lędźwiowego. Ponadto skutkuje on do chwili obecnej zespołem nerwicowym. Biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) stwierdziła u powódki 2 % uszczerbek na zdrowiu stwierdzając równocześnie, iż powódka doświadcza niepokoju okresowo i pojawia się on tylko w sytuacjach ściśle związanych z okolicznościami traumy. Okresowo występuje niepokój i koszmary senne. Kolejna biegła z zakresu psychiatrii lekarz (...) stwierdziła u powódki 1 % uszczerbek na zdrowiu z powodu stresu pourazowego.

Powódka J. P. z powodu następstw wypadku przez 1 miesiąc wymagała codziennej 4 - godzinnej opieki, którą świadczył jej ojciec M. P..

Powodowie od chwili wypadku stali się zamknięci w sobie i bojaźliwi, odczuwają duży dyskomfort poruszając się po drogach, cierpią na bezsenność i koszmary nocne, zaś obrażenia jakich doznali stanowią dla nich dużą uciążliwość w życiu codziennym.

Powódka G. P. wynajęła samochód zastępczy na okres od 19.02.2010 r. do 01.10.2010 r. tj. 255 dni i poniosła koszt w wysokości 8.925,00 złotych (35 zł za dzień).

Powodowie zgłosili stronie pozwanej roszczenie o wypłatę kwoty 100.000,00 złotych z tytułu zadośćuczynienia oraz odszkodowania za poniesione koszty leczenia w dniu w dniu 3 marca 2010 r. Strona pozwana po rozpatrzeniu

sprawy powodów i po analizie materiału zgromadzonego w trakcie likwidacji szkody uznała swoją odpowiedzialność i przyznała powodom kwoty tj. G. P. – 7.000,00 zł, J. P. – 2.400,00 zł, T. P. – 900,00 zł.

Przy tak poczynionych ustaleniach faktycznych, Sąd I instancji uznał, że powództwo było zasadne. Sąd wskazał, iż ustalając stan faktyczny sprawy oparł się na dowodach z dokumentów, przeprowadzonych w sprawie opiniach biegłych oraz zeznaniach świadka M. P.. Za bezsporną Sąd I instancji uznał odpowiedzialność strony pozwanej za skutki wypadku z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku. Spór sprowadzał się do wysokości należnego powodom świadczenia, zwrotu kosztów leczenia i rehabilitacji, kosztów opieki i wynajmu samochodu zastępczego.

Sąd I instancji dokonując oceny zasadności zgłoszonego roszczenia wskazał na charakter prawny roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia pieniężnego. Powołując się na przepis art. 445 § 1 k.c. i czyniąc szerokie rozważania na temat charakteru i okoliczności mających wpływ na wysokość zadośćuczynienia za krzywdę, Sąd Rejonowy uznał w świetle ustalonego stanu faktycznego i wskazanych zasad za odpowiednią żadaną przez powodów kwotę zadośćuczynienia w wysokościach zasądzonych wyrokiem, tj. dla G. P. kwotę 13.000,00 złotych, dla T. P. kwotę 9.100,00 złotych i dla J. P. kwotę 7.600,00 złotych - jako dopłatę do wypłaconych już przez pozwaną kwot. W ocenie Sądu zasądzona kwota zadośćuczynienia odpowiada funkcji, jaką w toku wykładni i stosowania art. 445 § 1 k.c. przypisuje temu świadczeniu doktryna oraz utrwalone orzecznictwo. Jednocześnie Sąd wyjaśnił, iż kwota zadośćuczynienia ma być „odpowiednia”, co oznacza konieczność wszechstronnego analizowania konkretnie rozstrzyganej sytuacji. Stosowane w praktyce zakładów ubezpieczeń oraz zawierane w opiniach biegłych, jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie, wyrażane procentowo określenia wielkości uszczerbku na zdrowiu nie mają dla sądu wiążącego znaczenia ze względu na brak ustalonego przez ustawodawcę taryfikatora pozwalającego przeliczyć każdy procent uszczerbku na zdrowiu na konkretną kwotę. Sąd zwrócił również uwagę, że zadośćuczynienie jest sposobem naprawienia specyficznego rodzaju szkody, a więc szkody niemajątkowej (krzywdy). Wielkość uszczerbku na zdrowiu ma oczywiście podstawowe znaczenie dla określenia wysokości tej szkody, jednakże nie jest ona jedynym kryterium w tym zakresie. Rozmiar krzywdy, a co za tym idzie także mającego ją naprawić zadośćuczynienia, jest ponadto uzależniony od skutków, jakie dany uszczerbek na zdrowiu wywołał dla konkretnego poszkodowanego. W związku z tym konieczne jest uwzględnienie wszelkich okoliczności rozpoznawanego wypadku, takich jak następstwa zdarzenia wyrządzającego szkodę dla życia osobistego czy zawodowego osoby poszkodowanej.

Sąd Rejonowy podkreślił, iż z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że stopień uszczerbku na zdrowiu powodów wywołany wypadkiem jest znaczny, szczególnie w odniesieniu do osób młodych, aktywnych fizycznie jakimi są małoletni powodowie. Tak określony uszczerbek na zdrowiu jest okolicznością wpływającą na wszystkie dziedziny życia powodów. Utrzymujące się przez cały czas po wypadku dolegliwości bólowe oraz ograniczenia w poruszaniu się stanowią trwałą i poważną uciążliwość, co ma duże znaczenie dla powodów, jako osób przed wypadkiem samodzielnych i aktywnych. Przeżycia psychiczne związane z wypadkiem w ocenie Sądu I instancji także stanowią znaczący element poniesionej przez powodów krzywdy. Oprócz negatywnych skutków bezpośrednio związanych z samym zdarzeniem należy wskazać, że w wyniku wypadku powodowie stali się z dnia na dzień zależni od pomocy innych osób, co miało dla nich szczególne znaczenie zarówno ze względu na nich samych jak i ojca i męża powodów który musiał się całkowicie im poświęcić w tym okresie zaniedbując swoje dotychczasowe obowiązki. Zdaniem Sądu oczywiste jest, że tak poważny wypadek jakiemu ulegli powodowie ma znaczący wpływ na komfort psychiczny, który był następstwem cech przewlekłego zespołu stresu pourazowego, którego konsekwencją były adaptacyjne zaburzenia lękowe. Wypadek oraz uciążliwe dolegliwości powypadkowe spowodowały zaburzenia w funkcjonowaniu psychicznym powodów, o charakterze emocjonalno – poznawczym. Powodowie po wypadku odczuwali wysoki poziom lęku dotyczący jazdy pojazdem, przez długi czas unikali jazdy samochodem, przejawiali wysoką nadwrażliwość emocjonalną.

W ocenie Sądu Rejonowego na uwzględnienie w niniejszej sprawie zasługiwało również roszczenie zapłaty odszkodowania z art. 444 § 1 k.c. za poniesione koszty leczenia w wysokości 6.589,50 zł w tym wizyty lekarskie, sanatoria, rehabilitacja, wykonywane badania oraz zakupione leki. Powódka wykazała, że koszty te pozostawały w

związku przyczynowo - skutkowym z wypadkiem z dnia 19.02.2010 r. Należycie wykazała również ich wysokość, przedstawiając na tą okoliczność faktury i rachunki.

Za zasadny Sąd I instancji uznał również zwrot kosztów opieki udzielonej powodom przez M. P. przez okres 1 – ego miesiąca po wypadku przez 3 - godziny dziennie wobec G. P. i 4 – godziny wobec J. P. i T. P.. Również stawkę wyliczoną przez powodów tj. 15 złotych za godzinę opieki należało zdaniem Sądu uznać za niewygórowaną. Sąd Rejonowy uwzględnił też roszczenie w zakresie zwrotu kosztów wynajmu auta zastępczego, który był w przypadku powódki w pełni uzasadniony zarówno jej trybem życia jak i faktem, że jej auto po wypadku nie nadawało się do użytku. Również wysokość roszczenia w tym zakresie została wykazana.

Sąd Rejonowy wskazał, że prócz zadośćuczynienia i zwrotu kosztów leczenia zasądził również na rzecz powodów kwoty z tytułu zwrotu kosztów opieki z odsetkami od daty wniesienia pozwu i wynajmu auta zastępczego z odsetkami od dnia 02.12.2010 r., tj. 30 dni od daty zgłoszenia tego żądania stronie pozwanej które miało miejsce dnia 02.11.2010r.

Orzeczenie o kosztach Sąd Rejonowy uzasadnił treścią art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiodła strona pozwana, zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie pkt I co do odsetek ustawowych zasądzonych od kwoty 13.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia przyznanych za okres od 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 8.400,00 zł zasądzonych tytułem odszkodowania za najem pojazdu zastępczego wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 972,00 zł zasądzonych tytułem kosztów opieki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty, a także co do kwoty 2.629,60 zł zasądzonych tytułem kosztów leczenia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty; w zakresie pkt. III co do odsetek ustawowych zasądzonych od kwoty 7.600,00 zł tytułem zadośćuczynienia od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 1.800,00 zł zasądzonych tytułem kosztów opieki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty; w zakresie pkt. V co do odsetek ustawowych zasądzonych od kwoty 9.100,00 zł tytułem zadośćuczynienia od dnia 3 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 1.800,00 zł zasądzonych tytułem kosztów opieki wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty.

Zaskarżonemu orzeczeniu apelująca zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, a to:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieprawidłową, sprzeczną zasadą logicznego myślenia ocenę dowodu w postaci faktur oraz rachunków załączonych do pozwu i na ich podstawie uznanie, iż powodce G. P. należy się odszkodowanie za koszty leczenia w wysokości 6 589,50 zł (wizyty lekarskie, sanatoria, rehabilitacja, wykonanie badania i zakupione leki) w sytuacji gdy prawidłowa ocena dowodów w postaci faktur i rachunków prowadzi do wniosku, iż nie wszystkie z nich dotyczą kosztów leczenia prowadzonego przez powódkę G. P. w związku ze zdarzeniem z dnia 19 lutego 2010 r., ale innych, niezwiązanych z wypadkiem usług (jak np. zakup okularów korekcyjnych za kwotę 1 700 zł, usługa transportowa w kwocie 399,55 zł, zakup diety odchudzającej w kwocie 125 zł, zakup sprzętu muzycznego w kwocie 110 zł) co doprowadziło do przyznania na rzecz powódki odszkodowania w wysokości zawyżonej, nieodpowiadającej kosztom leczenia skutków zdarzenia z dnia 19 lutego 2010 r.;

- art. 278 k.p.c. poprzez poczynienie ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią opinii biegłego chirurga - ortopedy i neurochirurga w zakresie kwestii wymagających wiadomości specjalnych i w konsekwencji błędne ustalenie jakoby powodowie wymagali opieki po zdarzeniu przez okres 1 miesiąca w zakresie 3 godzin dziennie (powódka G. P.) oraz w zakresie 4 godzin dziennie (powódka J. P. oraz powód T. P.), w sytuacji gdy z opinii biegłych jednoznacznie wynika, iż opieki po zdarzeniu z dnia 19 lutego 2010 r. wymagała wyłącznie G. P. przez okres 2 - 3 tygodni, zaś powodowie J. i T. P. takiej opieki nie wymagali, co doprowadziło do bezpodstawnego zasądzenia na rzecz J. i T. P. odszkodowania dotyczącego kosztów opieki w kwocie po 1 800 zł oraz na rzecz G. P. w kwocie przekraczającej 378 zł;

- art. 233 k.p.c. poprzez newszechstronne rozważenie materiału dowodowego z pominięciem dowodu w postaci wydruku załączonego do odpowiedzi na pozew dotyczącego kosztów opieki nad osobami trzecimi w miejscu zamieszkania powodów i w konsekwencji błędne uznanie, iż ustalona przez powodów stawka godzinowa opieki

w wysokości 15 zł jest stawką niewygórowaną, a także newszechstronne rozważanie materiału dowodowego z pominięciem dowodów dotyczących niezasadnego korzystania przez powódkę z pojazdu zastępczego przez okres 255 dni i w konsekwencji nieprawidłowe ustalenie jakoby powódce należał się zwrot kosztów najmu pojazdu w pełnej wysokości, pomimo iż swoim działaniem doprowadziła do zwiększenia rozmiarów szkody;

- art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji błędne uznanie, iż powodowie wykazali, iż godzinowa stawka za opiekę wynosi 15 zł, w sytuacji gdy powodowie nie przedłożyli żadnego dowodu na tę okoliczność, pomimo iż pozwany ją zakwestionował, a nadto pozwany wykazał załączonymi do odpowiedzi na pozew wydrukami, iż stawka ta jest zawyżona, w stosunku do kosztu takiej usługi na lokalnym dla poszkodowanych rynku;

- art. 361 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, iż w adekwatnym związku przyczynowym ze sprawstwem kolizji z dnia 19 lutego 2010 r. i uszkodzeniem pojazdu powódki, pozostaje koszt najmu pojazdu zastępczego przez okres aż 255 dni (tj. od 10 lutego 2010 r. do 1 października 2010 r.), w sytuacji gdy powódka zgłosiła pozwanemu szkodę dopiero w dniu 16 marca 2010 r., a zatem od dnia 19 lutego 2010 r. do dnia 15 marca 2010 r. pozwany nie mógł wykonać żadnych czynności likwidacyjnych gdyż o powstaniu szkody nie wiedział, a zatem nie może odpowiadać za koszt najmu pojazdu zastępczego w tym okresie; powódka została poinformowana o powstaniu w pojeździe szkody całkowitej w dniu 23 marca 2010 r., a pomimo tego korzystała nadal z pojazdu zastępczego aż do 14 października 2010 r. płacąc co miesiąc czynsz najmu w wysokości ok. 1 050 zł; powódka nie wykazała żadnym dowodem, aby po uzyskaniu informacji o szkodzie całkowitej tj. w dniu 23 marca 2010 r. nie mogła nabyć nowego pojazdu, zaś mając na uwadze, iż miesięcznie za najem płaciła ok 1 050 zł, zaś nowy pojazd kupiła za cenę 2 000 zł, niewiarygodnym jest aby nie miała przed dniem 14 października 2010 r. środków na zakup nowego samochodu,

- art. 362 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji gdy powódka wynajmując pojazd zastępczy przez okres 255 dni doprowadziła do zwiększenia rozmiarów szkody do kwoty wynoszącej ponad 8 000 zł, w sytuacji gdy powódka powinna była nabyć nowy pojazd w ciągu 7 dni od dnia poinformowania jej o szkodzie całkowitej;

- art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 445 § 1 k.c. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od zadośćuczynienia pieniężnego za okres poprzedzający wyrokowanie, w sytuacji gdy do określenia odpowiednich kwot zadośćuczynienia koniecznym było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych sądowych, a zatem wcześniejsze ustalenie rozmiaru krzywdy było niemożliwe;

- art. 321 k.p.c. poprzez zasądzenie kosztów procesu na rzecz powodów ponad ich żądanie.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów strona pozwana wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania w I instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych i opłaty skarbowej.

Powodowie wniesli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W toku postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe i ustalił dodatkowo:

Powódka G. P. zgłosiła szkodę komunikacyjną stronie pozwanej w dniu 16 marca 2010 r. Strona pozwana zakwalifikowała szkodę jako całkowitą, o czym poinformowała powódkę w dniu 23 marca 2010 r. W związku z koniecznością dojazdów do pracy oraz dowożenia dzieci do szkoły powódka wynajmowała pojazd zastępczy w okresie od 19 lutego 2010 r. do 1 października 2010 r. Najem pojazdu kosztował powódkę 35,00 zł za dzień. Po zakończeniu okresu wynajmu powódka zakupiła wynajmowany samochód za kwotę 2.500,00 zł.

(dowód: akta szkody - w załączeniu, przesłuchanie powódki - k. 433)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej w przeważającej części zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż zgodnie z art. 382 k.p.c. Sąd II instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym, co oznacza, że kognicją tego Sądu obejmuje rozpoznanie sprawy i to w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to Sąd I instancji. Podstawą wyroku Sądu Odwoławczego - podobnie jak Sądu I instancji - są dokonane przezeń ustalenia faktyczne, które umożliwiają temu Sądowi ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego i podjęcie aktu subsumcji. Obowiązkiem Sądu II instancji jest zatem poczynienie ustaleń faktycznych i dokonanie na ich podstawie jurydycznej oceny dochodzonego żądania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r., sygn. akt V CSK 677/15, Legalis). Gdy ustalenia Sądu I instancji są poprawne, lecz niewystarczające do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, Sąd Odwoławczy może uzupełnić stan faktyczny ustalony przez Sąd I instancji o ustalenia własne, dokonane bądź w oparciu o materiał zgromadzony przez Sąd I instancji, bądź w oparciu o materiał zebrany w postępowaniu apelacyjnym.

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy przyjął, że ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy wymagają uzupełnienia w zakresie kwestii celowości i kosztów najmu pojazdu zastępczego. Mając to na względzie w toku postępowania apelacyjnego Sąd II instancji z urzędu dopuścił dowód z przesłuchania powódki na okoliczności związane z najmem samochodu zastępczego w związku z wypadkiem z dnia 19 lutego 2010 r.

Odnosząc się do podnoszonych w apelacji zarzutów, które koncentrowały się wokół zasądzonych przez Sąd I instancji kwot odszkodowania z tytułu kosztów opieki, najmu pojazdu zastępczego oraz kosztów leczenia i zniszczonych w wyniku wypadku przedmiotów, wskazać należy, iż były one częściowo uzasadnione.

Sąd Okręgowy uznał, iż w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego za w pełni zasadne należało uznać zarzuty apelującej w zakresie zwrotu kosztów opieki w stosunku do powodów J. P. i T. P.. Jak wynika z opinii biegłych sądowych powołanych w sprawie, które uznać należy za rzetelne, kompletne i korespondujące z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w stosunku do w/w powodów nie zachodziła potrzeba sprawowania nad nimi opieki przez osoby trzecie. Opinie te nie były również w zakresie tych wniosków kwestionowane przez strony postępowania. Biegli uznali, że doznane przez powodów obrażenia nie były na tyle poważne aby ograniczały codzienne funkcjonowanie w stopniu, który powodowałby konieczność pomocy ze strony osób trzecich. Z tych przyczyn, jak słusznie wskazała strona apelująca, niezasadne było uwzględnienie powództwa przez Sąd I instancji w tym zakresie.

Odmienne przedstawiała się natomiast kwestia kosztów opieki sprawowanej nad powódką G. P.. Jak wynika z zeznań powódki, przedłożonej w sprawie dokumentacji medycznej oraz przede wszystkim z opinii biegłych H. A. i M. J., powódka po wypadku wymagała pomocy i opieki osób trzecich przez okres 3 tygodni. Jednocześnie pomoc ta, zgodnie z twierdzeniami powódki, sprawowana była w wymiarze 3 godzin dziennie, czego strona pozwana nie kwestionowała. W świetle tych ustaleń Sąd Rejonowy, obliczając odszkodowanie należne w związku ze zwrotem kosztów sprawowanej opieki, niezasadnie przyjął okres dłuższy niż wynikający z treści opinii biegłych, tj. 4 tygodnie. Weryfikacji podlegała również przyjęta przez Sąd Rejonowy stawka godzinowa z tytułu kosztów opieki. Powódka w treści pozwu wskazywała, iż należna z tego tytułu stawka wynosić powinna 15 zł za godzinę, natomiast strona pozwana wskazywała, iż stawkę tę uznać należy za wygórowaną, biorąc pod uwagę stawki kosztów opieki nad osobami trzecimi w miejscu zamieszkania powódki i w okresie, w którym opieka ta była sprawowana. Jako uzasadnioną strona pozwana wskazywała natomiast stawkę 6,00 zł za godzinę opieki.

W ocenie Sądu Okręgowego ani kwota wskazywana przez powódkę ani przez stronę pozwaną nie zostały poparte żadnymi uzasadniającymi taką właśnie wysokość argumentami ani też dowodami. W ocenie Sądu Okręgowego najbardziej obiektywnym kryterium pozwalającym ustalić stawkę godzinową kosztów sprawowania opieki nad powódką w okresie bezpośrednio po wypadku oraz na terenie Gminy D. było oparcie się w tym zakresie na stawkach wynikających z Uchwały Rady Gminy D. z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania o odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat, trybu ich pobierania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (obowiązującej w okresie, w którym sprawowana była opieka nad powódką).

Jak wynika z § 3 pkt 4 powołanej wyżej uchwały koszt jednej godziny usługi opiekuńczej wynosi 1,3 % najniższej emerytury brutto, co dało średnio stawkę 9,00 zł za godzinę opieki. W ocenie Sądu II instancji przyjęcie takiej stawki jest o tyle uzasadnione, że gdyby hipotetycznie przyjąć, że powódka byłaby zmuszona korzystać z takiej opieki udzielonej w ramach pomocy społecznej, takie ponosiłby jej koszty. Wskazać również należy, iż ani z opinii biegłych ani też z pozostałego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika również, aby powódka wymagała specjalistycznej opieki, której koszty z pewnością byłyby wyższe. Dlatego, biorąc pod uwagę okres w jakim sprawowano opiekę (początek 2010 r.) oraz miejsce zamieszkania powódki, 9 złotych za godzinę opieki nie jest zdaniem Sądu Okręgowego kwotą wygórowaną.

Mając powyższe na względzie Sąd odwoławczy uznał, iż należna powódce G. P. kwota z tytułu kosztów opieki wynosić powinna 567,00 zł (21 dni x 3 godz. x 9 zł) i w tym zakresie dokonał zmiany rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Odnosząc się w dalszej kolejności do zarzutów apelującej w zakresie poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń, co do należnej powódce G. P. kwoty tytułem najmu pojazdu zastępczego wskazać należy, iż Sąd II instancji podziela stanowisko apelującej, że niezasadne jest domaganie się ich zwrotu w podanej przez powódkę łącznej wysokości i przyjęty przez Sąd I instancji okres czasu. W ocenie Sądu Okręgowego o ile można zaakceptować przyjętą stawkę dzienną należną z tytułu najmu, tj. 35 zł za dobę, która w realiach rynkowych nie była wygórowana, a także nie była kwestionowana przez stronę apelującą, to za zupełnie niezasadny uznać należy przyjęty okres wynajmu pojazdu.

Podstawą żądania pozwu w zakresie zwrotu kosztów najmu pojazdu zastępczego jest przepis art. 361 § 1 k.c. zgodnie, z którym zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Podstawową funkcją odszkodowania jest zatem pełna kompensacja poniesionej przez poszkodowanego szkody, co znaczy że podmiot zobowiązany musi przywrócić uszkodzone mienie do takiego stanu, jakby zdarzenie nie nastąpiło. Wysokość odszkodowania powinna zatem ściśle odpowiadać rozmiarom wyrządzonej szkody - nie może być ono wyższe ani niższe od szkody poniesionej przez poszkodowanego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 r., V CKN 1273/00, Lex nr 55515). Należy zaznaczyć, iż normalnym następstwem szkody w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. jest niemożność korzystania z samochodu przez każdego z poszkodowanych w sytuacji jego uszkodzenia lub zniszczenia. W orzecznictwie Sądów powszechnych i Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż w sposób odmienny należy traktować uzasadniony okres najmu pojazdu w zależności od rozmiarów szkody czy też jej kwalifikacji. W okolicznościach niniejszej sprawy likwidując szkodę strona pozwana zakwalifikowała ją jako szkodę całkowitą. Powódka natomiast nie kwestionowała ustaleń strony pozwanej w tym zakresie. W przypadku szkody całkowitej odpowiedzialność ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych obejmuje celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki na najem pojazdu zastępczego poniesione przez poszkodowanego w okresie niezbędnym do nabycia innego pojazdu mechanicznego. Przy czym ustalenie czasu niezbędnego na nabycie nowego pojazdu ma charakter obiektywny i jest niezależne od posiadania przez poszkodowanego środków pieniężnych - w tym pochodzących z wypłaty odszkodowania obejmującego różnicę wartości pojazdu sprzed i po zdarzeniu szkodzącym - na kupno nowego pojazdu. Dla ustalenia czasu niezbędnego do nabycia pojazdu istotne znaczenie ma czas zawiadomienia poszkodowanego o sposobie likwidacji szkody przez zapłatę różnicy pomiędzy wartością pojazdu sprzed i po zdarzeniu szkodzącym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.11.2013 r. III CZP 76/13). Mając te rozważania na względzie Sąd Okręgowy podzielił stanowisko strony apelującej, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy zasadnym okresem najmu pojazdu był okres 15 dni, tj. czas od zgłoszenia szkody do otrzymania przez powódkę informacji o zakwalifikowaniu szkody jako całkowitej przedłużony o 7 dni umożliwiające nabycie nowego pojazdu czy też zagospodarowanie wraku. Jak wynika z ustaleń Sądu poczynionych w toku postępowania apelacyjnego powódka G. P. zgłosiła szkodę komunikacyjną stronie pozwanej w dniu 16 marca 2010 r. Strona pozwana zakwalifikowała szkodę jako całkowitą, o czym poinformowała powódkę w dniu 23 marca 2010 r. W związku z koniecznością dojazdów do pracy oraz dowożenia dzieci do szkoły powódka wynajmowała pojazd zastępczy w okresie od 19 lutego 2010 r. do 1 października 2010 r. Najem pojazdu kosztował powódkę 35,00 zł za dzień. Z zeznań powódki wynika również, że zakupiła wynajmowany samochód za kwotę 2 500,00 zł. Należy zauważyć, że długi okres oczekiwania przez powódkę na wypłatę należnego odszkodowania z tytułu szkody całkowitej wynikał z działań powódki, która zgłosiła szkodę ponad miesiąc po wypadku, podczas

gdy z wynajętego samochodu korzystała już wcześniej (od 20 lutego 2010 r.). Ponadto nie przedłożyła na wezwanie ubezpieczyciela dokumentu potwierdzającego jej prawo własności do uszkodzonego pojazdu. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy podzielił stanowisko apelującej, że nie może ona odpowiadać za koszty najmu w wysokości żądanej w pozwie. Jednocześnie, zdaniem Sądu II instancji, działania powódki po uzyskaniu informacji o sposobie likwidacji szkody uzasadniały przyjęcie, że okres 15 dni najmu samochodu zastępczego był celowy i ekonomicznie uzasadniony. Powódka przez długi czas nie podejmowała czynności mających na celu zbycie wraku, czy też nabycie nowego samochodu i w dalszym ciągu przez okres aż 9 miesięcy korzystała z wynajmowanego samochodu kupując go następnie za kwotę 2 500,00 zł, tj. znacznie niższą niż ponoszone przez nią wynajmu pojazdu w całym jego okresie.

Uzasadnione były też zarzuty strony pozwanej w zakresie wysokości zasądzonych na rzecz powódki kosztów odszkodowania obejmujących leczenia oraz zniszczenia/utruty rzeczy, dochodzonych na podstawie art. 444 § 1 k.c. Zdaniem Sądu Okręgowego o ile – wbrew stanowisku strony apelującej – zasadność poniesienia tych kosztów nie budzi wątpliwości, to wątpliwości takie budzi już istnienie związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem a koniecznością zakupu okularów korekcyjnych, diety, ubrań oraz naprawy instrumentów muzycznych. Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie sposób ustalić, że wynikiem wypadku było pogorszenie się wzroku powódki uzasadniające zakup okularów korekcyjnych. Wnioski takie nie wynikają ani z przedłożonej przez powódkę dokumentacji medycznej ani też opinii biegłych. Brak również dowodów, na to, iż dokonana przez powódkę naprawa wiolonczeli i smyczka wynikała z uszkodzeń instrumentu właśnie w czasie wypadku. Z akt szkodowych strony pozwanej ani przedłożonych przez powódkę dowodów nie wynika, bowiem aby wiolonczela znajdowała się w pojeździe powódki w czasie zdarzenia. Podobnie związku z wypadkiem powódka nie wykazała również w zakresie kosztów zakupu odzieży. Brak jest jakichkolwiek dowodów wskazujących na to aby przedmioty te zostały w ogóle uszkodzone. Jednocześnie wskazać należy, że ciężar udowodnienia tych okoliczności, zgodnie z art. 6 k.c., spoczywał na powódce.

W ocenie Sądu Okręgowego zarzuty apelacji były częściowo zasadne także w zakresie odsetek ustawowych od zasądzonych kwot. Przy czym Sąd II instancji przyjął inne niż wskazywała apelująca daty ich wymagalności. Zgodnie z art. 817 § 1 k.p.c. ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. Jak wynika z akt szkodowych przedstawionych przez stronę pozwaną niniejszą szkodę w zakresie zadośćuczynienia oraz odszkodowania za poniesione koszty leczenia powodowie zgłosili stronie pozwanej w dniu 11 marca 2010 r., a zatem zasadnym było naliczanie odsetek ustawowych po upływie 30 dni od tej daty, tj. od 11 kwietnia 2010 r. W zakresie odsetek zasądzonych od pozwanej na rzecz powódki G. P. liczonych od kwoty 567,00 zł stanowiącej zwrot kosztów opieki Sąd Okręgowy ustalił, że roszczenie w zakresie zwrotu tych kosztów zgłoszone zostało dopiero w pozwie, którego odpis strona pozwana otrzymała w dniu 10 lutego 2012 r. Zatem roszczenie to uznać należy za nową szkodę, co powoduje, iż zgodnie z art. 481 k.c. w zw. z art. 817 § 1 k.c. odsetki od tej kwoty stały się wymagalne 30 dni po zgłoszeniu roszczenia, tj. w dniu 10 marca 2012 r.

Zmiana treści rozstrzygnięcia skutkowała również zmianą orzeczenia o kosztach postępowania przed Sadem I instancji, o których orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. biorąc pod uwagę okoliczność, iż roszczenie powodów zostało uwzględnione w 69,28 %. Jednocześnie uwzględnić należało zarzuty apelującej, iż powodowie w pozwie wnosili jedynie o zasądzenie na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 4 800,00 zł oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł, a co za tym idzie przyjęcie wyższych kosztów w tym zakresie skutkowałoby naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. Biorąc pod uwagę powyższe założenia należało zasądzić od strony pozwanej na rzecz powodów solidarnie żądane koszty zastępstwa procesowego w wysokości 4 817,00 zł pomniejszone proporcjonalnie do stopnia ich przegranej w sprawie (4 817,00 x 30,72 %), co dało łącznie kwotę 3 337,21 zł. Sumę tę należało pomniejszyć o koszty postępowania poniesione przez stronę pozwaną w wysokości 1 971,30 zł (30,72 % z kwoty 6 417,00 zł, na którą składały się koszty zastępstwa procesowego w wysokości 2 400,00 zł ustalone w oparciu o § 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. 2002 r., poz. 461 ze zm.) oraz 4 000,00 zł uiszczony tytułem zaliczki na opinie biegłych i 17 opłaty skarbowej od pełnomocnictwa). Z tego względu należało zasądzić od strony pozwanej solidarnie na rzecz powodów 1 365,91 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Zmianie musiał także ulec punkt wyroku Sądu Rejonowego dotyczący brakującej opłaty sądowej i poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa wydatków sądowych na wynagrodzenie biegłych. Mając na uwadze wynik sprawy, Sąd Okręgowy działając na podstawie art. 100 k.p.c. w związku z art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nakazał powodowi, aby uiścił solidarnie na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Oleśnicy) 1 591,25 zł., a stronie pozwanej 3 588,58 zł brakujących kosztów sądowych.

Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie I i II sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Odwoławczy wydał w oparciu o art. 100 zd. 2 k.p.c. mając na uwadze, iż apelacja strony pozwanej zasługiwała na uwzględnienie w przeważającej części. Z tego względu Sąd II instancji działając na podstawie powołanych wyżej przepisów zasądził solidarnie od powodów na rzecz strony pozwanej całość poniesionych przez apelującą kosztów postępowania odwoławczego, na które składała się opłata od apelacji w wysokości 1 847,00 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika w wymiarze 2 400,00 zł, ustalone w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015 r., poz. 1804).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie wskazanych wyżej przepisów orzekł jak w pkt III sentencji wyroku.

SSO Piotr Jarmundowicz SSO Beata Stachowiak SSR del. Magdalena Zdrzałka - Szymańska